



РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

У ст. 33 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»¹ встановлено зобов'язання учасника дорожньо-транспортної пригоди повідомити страховика про дорожньо-транспортну пригоду. У разі невиконання страховальником цього обов'язку він позбавляється права на відшкодування шкоди за його винні дії страховиком у порядку, передбаченому ст. 1194 ЦК України

ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 24 грудня 2010 р.
(в и т я г)

У грудні 2009 р. І.І. та І.Д. звернулися до суду з позовом до Є., закритого акціонерного товариства «Фінансова група «Страхові традиції» (далі — ЗАТ, страхова компанія) і Моторного (транспортного) страхового бюро України (далі — МТСБУ) про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Позивачі послалися на те, що 25 серпня 2009 р. сталася дорожньо-транспортна пригода (далі — ДТП) за участю автомобіля «Шевроле Авео» під керуванням І.І. та автомобіля «Хонда» під керуванням Є., якого Красноградський районний суд Харківської області постановою від 23 вересня 2009 р. визнав винним у вчиненні адміністративного правопорушення.

Внаслідок ДТП автомобіль «Шевроле Авео», який на праві власності належить І.Д., був пошкоджений. Вартість відновлювального ремонту автомобіля згідно з висновком експертного товарознавчого дослідження становить 6 тис. 331 грн 1 коп.

І.Д. як власник автомобіля, крім майнової шкоди, просив стягнути з відповідача витрати за проведення експертизи в сумі 510 грн 67 коп., поштові витрати в сумі 26 грн 96 коп., витрати, пов'язані з доставкою автомобіля до місця проведення експертного дослідження, в сумі 100 грн та 500 грн моральної шкоди.

І.І. як безпосередній учасник ДТП просив про відшкодування завданої йому моральної шкоди в розмірі 1 тис. 500 грн і витрат на

пов'язані із цією справою поїздки до м. Краснограда — 42 грн 34 коп.

Відповідач Є., не заперечуючи своєї вини в цій ДТП, зазначив, що завдану майнову шкоду має відшкодувати ЗАТ — страхова компанія, з якою він уклав договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну майну третіх осіб під час експлуатації належного йому транспортного засобу. Хоча ця страхова компанія й перебуває в стані припинення діяльності, однак ще не ліквідована, а в разі недостатності коштів та майна страховика — учасника МТСБУ — для виконання його зобов'язань за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності шкоду повинно відшкодувати це страхове бюро.

Красноградський районний суд Харківської області рішенням від 9 червня 2010 р. позов І.І. та І.Д. задовольнив частково: стягнув з Є. на користь позивачів завдану матеріальну й моральну шкоду.

Апеляційний суд Харківської області ухвалою від 25 серпня 2010 р. це рішення Красноградського районного суду Харківської області залишив без змін.

Суддя Верховного Суду України ухвалою від 28 вересня 2010 р. у відкритті касаційного провадження у справі за касаційною скаргою Є. на рішення Красноградського районного суду Харківської області від 9 червня 2010 р. та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 25 серпня 2010 р. відмовив на підставі п. 5 ч. 3 ст. 328 ЦПК.

¹У редакції Закону, чинній на час розгляду справи в суді.

У заяві про перегляд ухвали судді Верховного Суду України від 28 вересня 2010 р. з підстав, передбачених у п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, Є., пославшись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції до спірних правовідносин положень ст. 1194 ЦК, просив скасувати судові рішення.

На обґрунтування заяви додано ухвалу колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 25 січня 2006 р., в якій при перегляді справи в касаційному порядку встановлено, що на час ДТП, що сталася з вини особи, яка застрахувала свою цивільно-правову відповідальність власників наземних транспортних засобів у страховій компанії АТ «Українська пожежна страхова компанія», відповідальність за матеріальну та моральну шкоду в межах страхової суми за особу, яка застрахувала свою цивільно-правову відповідальність, покладено на страховика (зазначену страхову компанію) на підставі положень ст. 1194 ЦК.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представника МТСБУ, перевіrivши наведені в заяві доводи, Верховний Суд України не знайшов підстав для її задоволення, оскільки обставини, на які послався заявник як на підставу для перегляду ухваленого рішення, не підтвердилися.

Так, покладаючи обов'язок відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану внаслідок ДТП, на винну особу — Є., який уклав зі страховиком договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну майну третіх осіб під час експлуатації автомобіля, яким він керував під час ДТП, суд виходив із того, що ЗАТ ще до настання страхового випадку, а саме 4 серпня 2009 р., рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України позбавлена ліцензії на здійснення страхової діяльності, а пізніше — за рішенням зборів акціонерів цієї компанії припинила свою діяльність з подальшою ліквідацією. Крім того, відповідач на порушення ст. 33 Закону від 1 липня 2004 р. № 1961-IV «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі — Закон) у встановлений законом і договором триденний строк не повідомив страхову компанію про страховий випадок та не надав суду доказів про направлення такого повідомлення, що позбавило його права вимагати застосування положення ст. 1194 ЦК й покладення на страховика обов'язку відшкодувати за нього шкоду.

Верховний Суд України погоджується з висновками судів, зокрема суду касаційної інстанції, про те, що в разі невиконання страхувальником обов'язку, передбаченого у ст. 33 Закону, він позбавляється права на відшкодування шкоди за його винні дії страховиком у порядку, передбаченому ст. 1194 ЦК.

Так, у ст. 3 Закону зазначено, що обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та (або) майну потерпілих внаслідок ДТП та захисту майнових інтересів страхувальників.

У п. 22.1 ст. 22 Закону встановлено правило, згідно з яким при настанні страхового випадку страховик відповідно до лімітів відповідальності страховика відшкодовує у встановленому цим Законом порядку оцінену шкоду, яка була заподіяна у результаті ДТП життю, здоров'ю, майну третьої особи, а в ст. 33 — зобов'язання учасника ДТП повідомити страховика про ДТП. Зокрема, в підпункті 33.1.2 п. 33.1 цієї статті Закону застережено, що учасник ДТП зобов'язаний вжити заходів для невідкладного, але не пізніше трьох робочих днів, повідомлення страховика, з яким було укладено договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, або, у випадках, передбачених цим Законом, МТСБУ про настання ДТП.

Якщо зазначені особи з поважних причин не мали змоги виконати зазначені дії, вони мають підтвердити це документально (абз. 2 підпункту 33.1.2 п. 33.1 ст. 33 Закону).

Цих умов договору та Закону, як установили суди, Є. не виконав, що позбавило його права на відшкодування шкоди за його винні дії страховиком на підставі ст. 1194 ЦК.

В ухвалі колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 25 січня 2006 р. наведено інше за змістом судове рішення, ніж у цій справі, тому неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права в подібних правовідносинах немає.

До того ж висновки судів, з якими погодився суд касаційної інстанції, про відсутність підстав для покладення відповідальності на страховика за винні дії страхувальника в разі невиконання ним умов договору страхування відповідають застосованим до спірних правовідносин нормам матеріального права.

Керуючись статтями 360², 360³, 360⁵ ЦПК, Верховний Суд України у задоволенні заяви Є. відмовив.

Згідно з ч. 3 ст. 99 ЦК України члени виконавчого органу господарського товариства можуть бути у будь-який час усунені від виконання своїх обов'язків, якщо в установчих документах не визначені підстави усунення членів виконавчого органу від виконання своїх обов'язків.

Конституційний Суд України у Рішенні від 12 січня 2010 р. № 1-рп/2010 у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Міжнародний фінансово-правовий консалтинг» про офіційне тлумачення ч. 3 ст. 99 ЦК України роз'яснив, що реалізація учасниками товариства корпоративних прав на участь у його управлінні шляхом прийняття компетентним органом рішень про обрання (призначення), усунення, відсторонення, відкликання членів виконавчого органу цього об'єднання стосується також наділення або позбавлення їх повноважень на управління товариством. Такі рішення уповноваженого на це органу мають розглядатися не в межах трудових, а корпоративних правовідносин, що виникають між товариством і особами, яким довірено повноваження з управління ним. У зв'язку з цим «усунення» відповідно до ч. 3 ст. 99 ЦК України є дією уповноваженого органу товариства, спрямованою на унеможливлення здійснювати членом його виконавчого органу в межах корпоративних відносин з товариством повноважень у сфері управлінської діяльності.

Підставою для позову особи було визнання незаконним рішення загальних зборів акціонерів про відкликання (звільнення) з посади голови правління товариства через недотримання вимог законодавства та установчих документів під час скликання і проведення загальних зборів господарського товариства, що є порушенням прав учасника (акціонера) на управління товариством, а не трудових прав керівника товариства, тому спір у цій частині за своєю правовою природою та правовими наслідками належить до корпоративних спорів і підлягає вирішенню господарськими судами

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у цивільних справах
Верховного Суду України від 15 вересня 2010 р.
(в и т я з)*

У вересні 2009 р. К. звернувся до суду із позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «Одеський реєстраційний центр «Дюк» (далі — ТОВ), Фонду державного майна України (далі — Фонд), регіонального відділення Фонду в Одеській області, акціонерного товариства «Машинобудівне виробниче об'єднання «Оріон» (далі — АТ) про визнання незаконним і скасування рішення загальних зборів АТ, оформленого протоколом від 31 серпня — 1 вересня 2009 р. № 1/9 (далі — рішення зборів), наказу Фонду від 3 вересня 2009 р. № 1410 (далі — наказ № 1410) та про поновлення на роботі.

Свої вимоги позивач мотивував тим, що рішенням зборів його незаконно відкликано (звільнено) з посади голови правління АТ та обрано на цю посаду В. На підставі цього рішення Фонд видав наказ № 1410 про звільнення його з посади голови правління зазначеного товариства і визнав таким, що втратив чинність укладений з ним контракт від 10 листопада 2008 р. № 668 (далі — контракт № 668). Загальні збори акціонерів АТ від 31 серп-

ня — 1 вересня 2009 р. були скликані та проведені з порушенням вимог статей 36, 47, 52 Закону від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ «Про господарські товариства» (далі — Закон), а саме: за ініціативою ТОВ, яке не є ні акціонером, ні реєстроутримувачем товариства; жодний з акціонерів проведення зборів не ініціював; немає реєстру акціонерів товариства; члени правління АТ й він як голова правління не мали можливості бути присутніми на зборах і звітувати перед акціонерами; законних підстав для його звільнення не було. Рішення зборів К. просив визнати незаконним і поновити його на посаді голови правління.

Малиновський районний суд м. Одеси рішенням від 3 березня 2010 р. у задоволенні позовних вимог К. відмовив.

Апеляційний суд Одеської області рішенням від 21 травня 2010 р. скасував це рішення районного суду та ухвалив нове рішення про задоволення позовних вимог частково. Визнано незаконним і скасовано рішення зборів щодо відкликання (звільнення) та обрання (призначення) голови

і членів правління товариства. Скасовано наказ № 1410. Поновлено К. на роботі на посаді голови правління АТ. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

У касаційній скарзі ТОВ, до якої приєдналося АТ, пославшись на порушення апеляційним судом норм матеріального й процесуального права, просило рішення апеляційного суду скасувати та залишити в силі рішення суду першої інстанції.

К. звернувся до Верховного Суду України з клопотанням про скасування ухвали Верховного Суду України від 2 липня 2010 р. в частині зупинення виконання рішення Апеляційного суду Одеської області від 21 травня 2010 р.

Заслухавши суддю-доповідача, обговоривши наведені у скарзі доводи та перевіrivши матеріали справи, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Ухвалюючи рішення у справі, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що справа підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

З таким висновком судів повністю погодитися не можна.

Відповідно до ч. 1 ст. 15 ЦПК суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Згідно з ч. 3 ст. 99 ЦК члени виконавчого органу можуть бути у будь-який час усунені від виконання своїх обов'язків, якщо в установчих документах не визначені підстави усунення членів виконавчого органу від виконання своїх обов'язків.

Конституційний Суд України у Рішенні від 12 січня 2010 р. № 1-рп/2010 у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Міжнародний фінансово-правовий консалтинг» про офіційне тлумачення ч. 3 ст. 99 ЦК роз'яснив, що реалізація учасниками товариства корпоративних прав на участь у його управлінні шляхом прийняття компетентним органом рішень про обрання (призначення), усунення, відсторонення, відкликання членів виконавчого органу цього об'єднання стосується також наділення або позбавлення їх повноважень на управління товариством. Такі рішення уповноваженого на це органу мають розглядатися не в межах трудових, а корпоративних правовідносин, що

виникають між товариством і особами, яким надано повноваження з управління ним. У зв'язку з цим «усунення» відповідно до ч. 3 ст. 99 ЦК є дією уповноваженого органу товариства, спрямованою на унеможливлення здійснювати членом його виконавчого органу в межах корпоративних відносин з товариством повноважень у сфері управлінської діяльності.

Суд установив, що АТ — це акціонерне товариство з часткою держави у статутному фонді 50 % + 1 акція. Відповідно до ст. 36 Закону, ст. 99 ЦК, п. 8.2.4 статуту АТ обрання та усунення від виконання своїх обов'язків голови правління належить до компетенції загальних зборів. 10 листопада 2008 р. між К., який є акціонером АТ, і Фондом було укладено контракт № 668 зі строком дії до 10 листопада 2011 р., п. 6.3 якого передбачено можливість його дострокового розірвання зі звільненням керівника за рішенням загальних зборів товариства.

Оскільки підставою для подання позову К. вказав недотримання вимог законодавства та установчих документів під час скликання і проведення загальних зборів господарського товариства, що є порушенням прав учасника (акціонера) на управління товариством, а не трудових прав керівника товариства, то спір у цій частині за своєю правовою природою та правовими наслідками належить до корпоративних спорів і підлягає вирішенню господарськими судами.

З огляду на те, що корпоративні спори відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 12 ГПК підвідомчі господарським судам, а суди на зазначене уваги не звернули та помилково розглянули справу за правилами цивільного судочинства, ухвалені в справі судові рішення у частині визнання незаконним та скасування рішення загальних зборів акціонерів акціонерного товариства згідно з п. 1 ч. 1 ст. 205 та ч. 1 ст. 340 ЦПК підлягають скасуванню із закриттям провадження у справі.

За положеннями ч. 3 ст. 21 КЗпП контракт є особливою формою трудового договору, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін.

Відповідно до п. 6.3 контракту № 668 керівник може бути звільнений з посади, а цей контракт розірваний з ініціативи вищого органу товариства до закінчення строку його дії, зокрема за рішенням загальних зборів товариства.

Проте, вирішуючи спір у частині вимог К. про поновлення на посаді голови правління товари-

ства, апеляційний суд на зазначені обставини й вимоги ч. 3 ст. 21 КЗпП уваги не звернув і зробив помилковий висновок про порушення вимог статей 40, 41 КЗпП при його звільненні.

Відмовляючи в задоволенні позову К. в частині визнання незаконним наказу № 1410 та поновлення на посаді голови правління товариства, суд першої інстанції правильно виходив із того, що за п. 6.3 контракту № 668 рішення зборів акціонерів є самостійною підставою для розірвання контракту з головою правління товариства К.

Рішення суду першої інстанції в цій частині відповідає нормам матеріального та процесуального права, а тому касаційну скаргу необхідно задовольнити й залишити рішення районного суду в силі.

З огляду на викладене клопотання К. про скасування ухвали Верховного Суду України від 2 липня 2010 р. в частині зупинення виконання

рішення Апеляційного суду Одеської області від 21 травня 2010 р. задоволенню не підлягає.

Керуючись статтями 335, 336, 339, ч. 1 ст. 340 ЦПК, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України касаційну скаргу ТОВ, до якої приєдналося АТ, задовольнила частково: рішення Малиновського районного суду м. Одеси від 3 березня 2010 р. та рішення Апеляційного суду Одеської області від 21 травня 2010 р. у частині вимог К. про визнання незаконним і скасування рішення зборів скасувала, провадження у справі в цій частині закрила; рішення Апеляційного суду Одеської області від 21 травня 2010 р. в частині позову К. про визнання незаконним наказу Фонду та поновлення на роботі скасувала, а рішення Малиновського районного суду м. Одеси від 3 березня 2010 р. про відмову в задоволенні цих вимог залишила без змін.

РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ *

У суб'єктів господарювання не було об'єктивної можливості дотримати вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» у частині використання гральних автоматів, які переведені у фіскальний режим роботи. Тому притягнення їх до відповідальності за використання гральних автоматів, у яких не реалізовані фіскальні функції, можливе лише з моменту включення до Державного реєстру комп'ютерно-касової системи «Фіскал», тобто з 1 липня 2008 р.

ПОСТАНОВА Іменем України

6 червня 2011 р. Верховний Суд України, розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Світ розваг» (далі — ТОВ) до спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків у м. Харкові (далі — СДПІ), Державної податкової адміністрації у Харківській області (далі — ДПА) про визнання незаконним рішення, **в с т а н о в и в:**

У січні 2008 р. ТОВ звернулося до суду з позовом, в якому просило скасувати рішення СДПІ від 25 липня 2007 р. № 0000580849 про застосування штрафних (фінансових) санкцій у розмірі 250 грн на підставі п. 1 ст. 17 Закону від 6 липня 1995 р. № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (далі — Закон) у зв'язку з непроведенням розрахункової операції через реєстратор розрахункових опера-

цій (далі — РРО) з роздрукуванням відповідного розрахункового документа та невидачею розрахункового документа.

На обґрунтування позову ТОВ послалося на те, що відповідно до п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2001 р. № 121 «Про терміни переведення суб'єктів підприємницької діяльності на облік розрахункових операцій у готівковій та безготівковій формі із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій» (далі — постанова КМУ № 121) Міністерство промислової політики України (далі — Мінпромполітики) було зобов'язане забезпечити в термін до 31 грудня 2006 р. організацію розроблення автоматів з продажу товарів (послуг), які відповідатимуть встановленим вимогам, а також запам'ятовуючих пристроїв (фіскальної пам'яті) для оснащення автоматів, що вже діють. Однак на момент здійснення перевірки ТОВ Мінпромполітики цього обов'язку не виконало.

* Публікується повний текст судових рішень з незначною редакційною правкою.

Харківський окружний адміністративний суд постановою від 10 липня 2008 р., залишеною без змін ухвалами Харківського апеляційного адміністративного суду від 11 листопада 2008 р. та Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2010 р., позов задовольнив: визнав недійсним рішення СДПІ від 25 липня 2007 р. № 0000580849 про застосування штрафних (фінансових) санкцій у розмірі 250 грн.

Приймаючи рішення, суд першої інстанції, з яким погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив із того, що на момент виникнення спірних правовідносин не були розроблені автомати з продажу товарів (послуг), які відповідають встановленим вимогам ст. 2 Закону, а також не розроблені запам'ятовуючі пристрої (фіскальної пам'яті) для оснащення автоматів, що вже діють. ТОВ здійснює діяльність, яка не заборонена Законом, та відповідає всім вимогам чинного законодавства.

У заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, ДПА просила скасувати ухвалу суду касаційної інстанції та направити справу на новий касаційний розгляд.

На обґрунтування зазначеного заявник додав постанову Вищого адміністративного суду України від 24 лютого 2011 р., в якій, на його думку, по-іншому, ніж у справі, що розглядається, застосовано одні й ті самі норми матеріального права.

Заява про перегляд оскаржуваного рішення Вищого адміністративного суду України не підлягає задоволенню з таких підстав.

Вищий адміністративний суд України, допускаючи справу до провадження Верховного Суду України, виходив із того, що в доданій до заяви ДПА постанові касаційного суду по-іншому, ніж у справі, що розглядається, застосовано п. 6 додатка до постанови КМУ № 121.

У справі, рішення касаційного суду від 24 лютого 2011 р. в якій додано до заяви, цей суд дійшов висновку про відсутність підстав для звільнення ТОВ від застосування до нього штрафних (фінансових) санкцій за порушення п. 1 ст. 3 Закону, оскільки на час проведення перевірки настав установлений постановою КМУ № 121 термін застосування РРО при наданні послуг із використанням гральних автоматів.

У справі ж, що розглядається, Вищий адміністративний суд України виходив із того, що на час виникнення спірних правовідносин Мінпромполітики не виконало покладеного на нього постановою КМУ № 121 обов'язку щодо розроблення запам'ятовуючих пристроїв (фіскальної

пам'яті) для оснащення автоматів, що вже діють, тому у ТОВ не було можливості дотримати вимог пунктів 1, 2 ст. 3 Закону. Отже, в діях ТОВ відсутній склад відповідного правопорушення.

Аналіз наведених судових рішень суду касаційної інстанції дає підстави вважати, що він неоднаково застосував зазначені норми права, при цьому у справі, що розглядається, — правильно.

Так, п. 6 додатка до постанови КМУ № 121 встановлено строк переведення суб'єктів господарювання залежно від форм та умов їх діяльності на розрахунки із застосуванням РРО. Для суб'єктів підприємницької діяльності, які працювали у сфері грального бізнесу із використанням гральних автоматів, було встановлено термін до 31 грудня 2006 р.

Водночас згідно зі ст. 12 Закону на території України дозволяється реалізовувати та застосовувати лише ті РРО вітчизняного та іноземного виробництва, які включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій (далі — Держреєстр) та конструкція і програмне забезпечення яких відповідає конструкторсько-технологічній та програмній документації виробника.

Відповідно до п. 2 постанови КМУ № 121 на Мінпромполітики було покладено обов'язок забезпечити організацію розроблення автоматів з продажу товарів (послуг), які відповідатимуть зазначеним вимогам, а також запам'ятовуючих пристроїв (фіскальної пам'яті) для оснащення автоматів, що вже діють.

Наказом Державної податкової адміністрації України від 1 липня 2008 р. № 430 «Про затвердження Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій у новій редакції» до Держреєстру було включено комп'ютерно-касову систему «Фіскал», яка призначена для фіскалізації гральних автоматів, автоматизації збору, обліку і контролю даних про функціонування залів гральних автоматів.

За таких обставин до зазначеної дати у суб'єктів господарювання не було об'єктивної можливості дотримати вимог Закону у частині використання гральних автоматів, які переведені у фіскальний режим роботи. Тому притягнення їх до відповідальності за використання гральних автоматів, у яких не реалізовані фіскальні функції, можливе лише з моменту включення до Держреєстру комп'ютерно-касової системи «Фіскал», тобто з 1 липня 2008 р.

У справі, що розглядається, суди встановили, що перевірку було проведено 9 липня 2007 р., тобто до дати реєстрації зазначеної

комп'ютерно-касової системи, отже, склад правопорушення в діях ТОВ відсутній.

Враховуючи наведене, Вищий адміністративний суд України у справі, що розглядається, правильно застосував норми матеріального права.

Згідно з ч. 1 ст. 244 КАС Верховний Суд України відмовляє у задоволенні заяви, якщо

обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися.

Керуючись статтями 241, 242, 244 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в**:

У задоволенні заяви ДПА відмовити.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

Дії санітарно-епідеміологічної станції з нарахування в період з 1 грудня 2005 р. по 10 травня 2006 р. ПДВ у розмірі 20 % на фіксовані тарифи, затверджені постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження тарифів (прейскурантів) на роботи і послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби» за надані послуги і виконані роботи не узгоджувалися з вимогами чинного на той час законодавства. Відповідно до ст. 35 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» Кабінет Міністрів України зазначеною постановою (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) затвердив тарифи (прейскуранти) на роботи та послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби, які вже включали ПДВ

ПОСТАНОВА Іменем України

23 травня 2011 р. Верховний Суд України, розглянувши в порядку письмового провадження заяву державного закладу «Полтавська обласна санітарно-епідеміологічна станція» (далі — СЕС) про перегляд Верховним Судом України ухвали Вищого адміністративного суду України від 24 лютого 2011 р. у справі за позовом Державної інспекції з контролю за цінами в Полтавській області (далі — Інспекція) до СЕС про стягнення економічних санкцій, **в с т а н о в и в**:

У січні 2007 р. Інспекція звернулася до Господарського суду Полтавської області з позовом про стягнення з відповідача 472 тис. 687 грн 80 коп. економічних санкцій за порушення фінансової дисципліни (з яких 157 тис. 562 грн 60 коп. — необґрунтовано одержана виручка та 315 тис. 125 грн 20 коп. — штраф у двократному розмірі від суми необґрунтовано одержаної виручки).

Господарський суд Полтавської області постановою від 20 травня 2009 р., залишеною без змін Харківським апеляційним адміністративним судом ухвалою від 6 квітня 2010 р., позов задовольнив.

Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 24 лютого 2011 р. зазначені рішення судів попередніх інстанцій залишені без змін.

У заяві про перегляд ухвали суду касаційної інстанції з підстави, встановленої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, СЕС, пославшись на неоднакове застосу-

вання положень постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2003 р. № 1351 «Про затвердження тарифів (прейскурантів) на роботи і послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби» (далі — постанова КМУ № 1351) щодо порядку нарахування ПДВ на платні послуги, просив ухвалу Вищого адміністративного суду від 24 лютого 2011 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до цього суду. На підтвердження неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї й тієї ж норми права, відповідач надав ухвалу Вищого адміністративного суду України від 27 червня 2007 р. у справі з аналогічного предмета спору між тими ж сторонами та постанову Верховного Суду України від 30 березня 2004 р. у справі № 4/603 за позовом Керченського морського торговельного порту до акціонерної судноплавної компанії «Укррічфлот», товариства з обмеженою відповідальністю «Зовнішсервіс» про стягнення заборгованості за портовими зборами і платами.

Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 30 березня 2011 р. справу було допущено для перегляду Верховним Судом України.

Перевіривши за матеріалами справи наведені у заяві доводи, Верховний Суд України дійшов висновку про відсутність підстав для її задоволення, виходячи з такого.

Статтею 6 Закону від 3 грудня 1990 р. № 507-ХІІ «Про ціни та ціноутворення» передбачено, що в народному господарстві застосовуються вільні ціни і тарифи, державні фіксовані та регульовані ціни і тарифи. Відповідно до ст. 7 цього Закону вільні ціни і тарифи встановлюються на всі види продукції, товарів і послуг, за винятком тих, по яких здійснюється державне регулювання цін і тарифів.

Відповідно до п. 4.1 ст. 4 Закону від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) база оподаткування операцій з поставки товарів (послуг) визнається виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, визначеної за вільними цінами, але не нижче за звичайні ціни, з урахуванням акцизного збору, ввізного мита, інших загальнодержавних податків та зборів (обов'язкових платежів), згідно із законами України з питань оподаткування (за винятком податку на додану вартість, а також збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на послуги стільникового рухомого зв'язку, що включаються до ціни товарів (послуг)).

Як встановили суди попередніх інстанцій, відповідач у період з 1 грудня 2005 р. по

10 травня 2006 р. нараховував ПДВ у розмірі 20 % на фіксовані тарифи, затверджені постановою КМУ № 1351 за надані послуги і виконані роботи.

Зазначені дії відповідача не узгоджувалися з вимогами чинного на той час законодавства, оскільки відповідно до ст. 35 Закону від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», постановою КМУ № 1351 (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) було затверджено тарифи (прейскуранти) на роботи та послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби, які вже враховували ПДВ.

Беручи до уваги викладене, суд касаційної інстанції, погодившись із висновками судів попередніх інстанцій щодо обґрунтованості позовних вимог, правильно застосував положення постанови КМУ № 1351.

Керуючись ст. 244 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в**:

У задоволенні заяви СЕС відмовити.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Висновок Вищого господарського суду України про те, що спірний іпотечний договір (з урахуванням змін і доповнень до нього) не відповідає ч. 4 ст. 3, ч. 2 ст. 7, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про іпотеку» та є помилковим у зв'язку з тим, що забезпечення іпотекою дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі генерального договору про здійснення кредитування, що набрав чинності, і кредитних договорів, укладених у межах цього генерального договору, які є його невід'ємною частиною, не суперечить зазначеним положенням закону

ПОСТАНОВА

*Верховного Суду України від 22 листопада 2010 р.
(в и т я г)*

У вересні 2009 р. товариство з обмеженою відповідальністю «Харків-Петрол» (далі — ТОВ-1) звернулося до Господарського суду м. Києва з позовною заявою до товариства з обмеженою відповідальністю «Український промисловий банк» (далі — Банк) про визнання недійсним іпотечно-го договору від 22 червня 2007 р. № 190/Zip-07-1 (далі — іпотечний договір) і договорів від 30 липня 2008 р. та 25 грудня 2008 р. про внесення змін

і доповнень до іпотечного договору та усунення перешкод у здійсненні права власності щодо нерухомого майна, переданого в іпотеку у зв'язку з недодержанням сторонами при вчиненні спірного правочину вимог ч. 4 ст. 3, ч. 2 ст. 7, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону від 5 червня 2003 р. № 898-IV «Про іпотеку» (далі — Закон), оскільки іпотекою забезпечувалося виконання зобов'язань за генеральним договором, який не встановлював

для сторін прав і обов'язків щодо регулювання кредитних відносин.

Господарський суд м. Києва рішенням від 7 грудня 2009 р. позов задовольнив.

Київський апеляційний господарський суд постановою від 11 лютого 2010 р. зазначене рішення місцевого господарського суду скасував і в задоволенні позову відмовив.

Вищий господарський суд України постановою від 11 травня 2010 р. цю постанову суду апеляційної інстанції скасував, а рішення місцевого господарського суду залишив без змін.

У заявах про перегляд судових рішень з підстав, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК, в.о. Генерального прокурора України та Банк просили постанову суду касаційної інстанції скасувати та направити справу на новий касаційний розгляд, пославшись на неоднакове застосування ч. 4 ст. 3, ч. 2 ст. 7, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону.

Вищий господарський суд України ухвалою від 7 жовтня 2010 р. в зазначеній справі вирішив питання про її допуск до провадження для перегляду Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 11 травня 2010 р.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників осіб, які беруть участь у справі, перевіrivши доводи заявників, Верховний Суд України дійшов висновку, що заяви підлягають задоволенню з огляду на таке.

Так, у справі, що розглядається, Вищий господарський суд України, скасовуючи постанову апеляційного господарського суду та погоджуючись з висновком суду першої інстанції про недійсність спірного іпотечного договору та договорів про внесення змін і доповнень до нього у зв'язку з невідповідністю вимогам закону, вважав, що такий договір укладено з порушенням вимог ч. 4 ст. 3, ч. 2 ст. 7, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону, оскільки він не був спрямований на забезпечення дійсного зобов'язання, тому що на момент його укладення ще не було укладено кредитного договору, який встановлює конкретно визначені зобов'язання сторін з надання та повернення кредиту.

Водночас у доданих до заяв постановках Вищого господарського суду України від 23 липня 2010 р. у справах про визнання недійсними іпотечних договорів, суд касаційної інстанції вказав, що аналіз положень ч. 4 ст. 3, ч. 2 ст. 7, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону дає підстави вважати, що оспорювані договори не суперечать цим вимогам закону, оскільки в них зазначено зміст і розмір основного зобов'язання, встановленого на підставі генерального договору, що набрав чинності,

та кредитних договорів, які є невід'ємною частиною цього генерального договору.

Вирішуючи питання про усунення неоднакового застосування зазначених норм матеріального права, Верховний Суд України виходив із такого.

Згідно зі ст. 203 ЦК зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства. Правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним.

Відповідно до ст. 573 ЦК заставою може бути забезпечено вимогу, яка може виникнути в майбутньому.

У ст. 575 ЦК іпотеку визначено як один із видів застави.

За ч. 4 ст. 3 Закону, яким регулюються іпотечні правовідносини, іпотекою може бути забезпечене виконання дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набрав чинності.

Згідно з ч. 2 ст. 7 цього Закону в разі якщо вимога за основним зобов'язанням підлягає виконанню у грошовій формі, розмір цієї вимоги визначається на підставі іпотечного договору або договору, що обумовлює основне зобов'язання, у чітко встановленій сумі чи шляхом надання критеріїв, які дозволяють встановити розмір цієї вимоги на конкретний час протягом строку дії основного зобов'язання.

Отже, чинним законодавством встановлено, що іпотекою забезпечуються виключно реально існуючі зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набрав чинності.

У п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону визначено істотні умови, які повинен містити договір іпотеки, якими є, зокрема, зміст та розмір основного зобов'язання, строк і порядок його виконання та/або посилання на правочин, у якому встановлено основне зобов'язання.

Як установили господарські суди, між Банком і товариством з обмеженою відповідальністю «Транс-Омега» (далі — ТОВ-2) було укладено генеральний договір від 7 червня 2007 р. № 190-07 про здійснення кредитування та проведення інших активних банківських операцій, яким визначено загальні принципи та порядок проведення банківських операцій щодо позичальника, ліміт і строк здійснення кредитування та проведення інших активних банківських операцій, максимальний розмір відсотків за користування кредитними коштами, а також передбачено укладан-

ня в межах цього договору конкретних договорів із визначенням умов кожної з операцій.

Банк і ТОВ-2 також уклали кредитний договір від 4 червня 2008 р. на відкриття відновлювальної кредитної лінії (в національній валюті), який є невід'ємною частиною зазначеного генерального договору, за умовами якого Банк відкрив позичальнику відкличну кредитну лінію та в її межах надав кредитні кошти, визначивши конкретну суму кредитування, строк надання кредитних коштів, відсоткові ставки за користування кредитом, відповідальність сторін та інші істотні умови.

22 червня 2007 р. між Банком і ТОВ-1, яке виступило майновим поручителем ТОВ-2, укладено іпотечний договір, відповідно до умов якого забезпечувалися вимоги банку за генеральним договором та будь-якими договорами, укладеними в його межах.

30 липня 2008 р. та 25 грудня 2008 р. Банк і ТОВ-1 уклали договори про внесення змін та доповнень до іпотечного договору в частині повернення Банку кредитних коштів із фактичної заборгованості за кожним із договорів, укладеним у межах генерального договору, в розмірі встановленого ліміту до 109 млн грн та 129 млн 500 тис. грн.

В іпотечному договорі сторони визначили такі умови, як зміст і розмір основного зобов'язання, строк і порядок його виконання, опис предмета іпотеки, достатній для його ідентифікації, а також його реєстраційні дані.

Натомість при укладенні оспорюваного іпотечного договору було дотримано всіх істотних умов, передбачених ст. 18 Закону, та забезпечено

задоволення вимоги Банку, яка могла виникнути в майбутньому за чинним генеральним договором, з урахуванням конкретних кредитних договорів, які є його невід'ємною частиною, що не суперечить положенням ч. 4 ст. 3 Закону.

З огляду на викладене висновок Вищого господарського суду України про те, що іпотечний договір з урахуванням змін і доповнень до нього не відповідає ч. 4 ст. 3, ч. 2 ст. 7, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону, є помилковим у зв'язку з тим, що забезпечення іпотекою дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі генерального договору про здійснення кредитування, який набрав чинності, та кредитних договорів, укладених у межах цього генерального договору, які є його невід'ємною частиною, не суперечить зазначеним положенням закону.

Таким чином, оскільки Вищий господарський суд України, розглядаючи цю справу, неправильно застосував наведені норми матеріального права, прийняте ним судове рішення у справі, яка переглядається, є незаконним і підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись статтями 111²⁴, 111²⁵ ГПК, Верховний Суд України заявив в.о Генерального прокурора України та Банку задовольнив: постанову Вищого господарського суду України від 11 травня 2010 р. скасував, а справу направив на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

Відмовляючи у задоволенні позову регіонального відділення Фонду державного майна України про спонукання орендаря повернути балансотримувачу державне майно, передане відповідачу в користування за договором оренди, суди нижчих інстанцій безпідставно застосували до спірних правовідносин ст. 17 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» в редакції, яка ще не була чинною на момент виникнення спірних правовідносин

ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 22 листопада 2010 р.

(в и т я г)

У вересні 2010 р. до Верховного Суду України звернулося регіональне відділення Фонду державного майна України по Донецькій області (далі — Фонд) із заявою про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 25 серпня 2010 р. у справі за позовом Фонду до фізичної особи-підприємця З. (далі — Підприємець). Заяву, зокрема, мотивовано тим, що суд касаційної

інстанції у справі, що розглядається, виходив із того, що укладений між сторонами договір оренди від 21 серпня 2004 р. № 1355/2004 (далі — договір оренди) є продовженим на новий термін на підставі ст. 17 Закону від 10 квітня 1992 р. № 2269-ХІІ «Про оренду державного та комунального майна» (далі — Закон № 2269-ХІІ), оскільки позивач не надав суду належних доказів про надсилання

відповідачу повідомлення про використання орендованого майна для власних потреб і про намір укласти договір з іншими суб'єктами господарювання, а також не довів порушення відповідачем зобов'язань за зазначеною вище угодою. Отже, Вищий господарський суд України дійшов висновку про безпідставність позовних вимог Фонду щодо спонукання Підприємця повернути балансоутримувачу державне майно, яке було передане відповідачу в користування за договором оренди.

Разом із тим у постанові від 13 жовтня 2009 р. у справі за позовом Фонду до Підприємця про стягнення неустойки за несвоєчасне повернення орендованого майна, наданого у користування за договором оренди; за зустрічним позовом Підприємця до Фонду про зобов'язання підписати доповнення до зазначеного договору, яким продовжити строк його дії на наступні три роки, суд касаційної інстанції погодився з висновком місцевого господарського суду про те, що спірний договір припинив свою дію, оскільки відповідно до ст. 17 Закону № 2269-ХІІ орендодавець протягом місяця після закінчення терміну дії договору оренди рекомендованим листом надіслав орендарю свої заперечення щодо продовження цієї угоди на той самий строк.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників осіб, які беруть участь у справі, перевіrivши наведені заявником обставини, Верховний Суд України визнав, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону № 2269-ХІІ договір оренди припиняється, зокрема, у разі закінчення строку, на який його було укладено.

Згідно з приписами ч. 1 ст. 27 цього Закону в разі розірвання договору оренди, закінчення строку його дії та відмови від його продовження або банкрутства орендаря останній зобов'язаний повернути орендодавцеві об'єкт оренди на умовах, зазначених у відповідному договорі.

Як установили суди першої та апеляційної інстанцій, 21 серпня 2004 р. Підприємець та Фонд уклали договір оренди, за умовами якого останній передав відповідачу в платне строкове користування державне майно — нежитлове вбудоване приміщення, що знаходиться на балансі Донецького обласного центру Державного комітету статистики України. Термін дії цього договору був установлений з 21 серпня 2004 р. по 16 серпня 2005 р. (п. 10.1 договору), проте сторони продовжили цей строк до 21 серпня 2007 р.

На обґрунтування своїх рішень, прийнятих у цій справі, суди послалися на приписи ст. 17 Закону

№ 2269-ХІІ, у якій серед іншого передбачено, що після закінчення терміну договору оренди орендар, який належним чином виконував свої обов'язки за договором, має переважне право, за інших рівних умов, на укладення договору оренди на новий термін, крім випадків, якщо орендоване майно необхідне для потреб його власника. У разі якщо власник має намір використовувати зазначене майно для власних потреб, він повинен письмово попередити про це орендаря не пізніше ніж за три місяці до закінчення терміну договору.

Однак із 20 червня 2007 р. по 17 жовтня 2008 р. зазначену статтю було викладено в іншій редакції, згідно з якою в разі відсутності заяви однієї зі сторін про припинення або зміну умов договору оренди протягом одного місяця після закінчення терміну дії договору він вважається продовженим на той самий термін і на тих самих умовах, які були передбачені договором. Після закінчення терміну дії договору оренди орендар, який належним чином виконував свої обов'язки, має переважне право, за інших рівних умов, на продовження договору оренди на новий термін. Умови такого договору на новий строк встановлюються за домовленістю сторін. У разі ж недосягнення такої домовленості переважне право орендаря на укладення договору припиняється.

Протилежних висновків щодо терміну дії укладеного договору оренди у справах суди дійшли у зв'язку із застосуванням до одних і тих самих правовідносин різних редакцій ст. 17 Закону № 2269-ХІІ. Так, у першій справі господарські суди застосували зазначену статтю в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин. Проте у другій справі суди безпідставно тлумачили цю статтю в редакції, яка діяла з 2009 р. і не могла бути застосована до спірних правовідносин, які виникли у серпні 2007 р.

Оскільки Вищий господарський суд України при розгляді справи неправильно застосував наведену норму матеріального права, прийнята ним постанова від 25 серпня 2010 р. є незаконною та підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Слід також зазначити, що посилення заявника на різне застосування Вищим господарським судом України пунктів 107, 114 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1155, як на підставу для скасування ухваленої в цій справі постанови суду касаційної інстанції не можна вважати достатньо мотивованим, оскільки зазначені Правила втратили чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від

5 березня 2009 р. № 270. Крім того, факт належного повідомлення орендаря про небажання Фонду продовжувати орендні відносини за договором оренди встановлений рішенням Господарського суду Донецької області від 28 квітня 2009 р. Оскільки зазначене рішення набрало законної сили, встановлені ним факти за приписами ч. 2 ст. 25 ГК не потребують доведення знову при вирішенні інших спорів.

Враховуючи викладене, Верховний Суд України, керуючись статтями 111²³—111²⁵ ГПК, заяву Фонду задовольнив: постанову Вишого господарського суду України від 25 серпня 2010 р. скасував, а справу направив на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

При призначенні покарання суд має виходити не тільки з тих меж караності діяння, які встановлені у відповідній санкції статті Особливої частини КК України, а й враховувати положення тих норм Загальної частини КК України, в яких регламентуються цілі, система покарань, підстави, порядок та особливості застосування окремих його видів, а також регулюються питання, пов'язані з призначенням покарання і можуть вплинути на вибір (обрання) судом певних його виду й міри

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 16 червня 2011 р.
(в и т я г)*

Самарський районний суд м. Дніпропетровська вироком від 30 грудня 2009 р. засудив М. за ч. 2 ст. 307 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк шість років із конфіскацією майна. Суд також постановив стягнути судові витрати на користь держави.

Апеляційний суд Дніпропетровської області ухвалою від 11 березня 2010 р. вирок щодо М. залишив без змін.

Згідно з вироком суду М. визнано винуватим і засуджено за те, що 26 лютого 2010 р. за місцем свого проживання він незаконно виготовив особливо небезпечну психотропну речовину (препарат з ефедрину, псевдоефедрину або препаратів, що їх містять) у кількості не менше 4 мл. Згодом, цього ж дня приблизно о 16 год., він незаконно безоплатно збув цю речовину об'ємом 1 мл, що в перерахунку на суху речовину становить 0,14 г, О., а залишок у кількості 3 мл залишив собі на збереження з метою збуту.

Цього ж дня, приблизно о 17 год. 40 хв., працівники міліції затримали М. і вилучили в нього кустарно виготовлену зазначену особливо небезпечну психотропну речовину в кількості 3 мл, що в перерахунку на суху речовину становить 0,42 г.

У касаційній скарзі засуджений М. просив скасувати судові рішення щодо нього і направити справу на новий судовий розгляд у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону

та невідповідністю висновків суду фактичним обставинам справи. Він також вказав на неповноту й односторонність досудового та судового слідства. Засуджений вважав, що його дії слід кваліфікувати за ст. 309 КК, оскільки він не мав умислу на збут наркотичного засобу.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені в касаційній скарзі М., колегія суддів Верховного Суду України дійшла висновку, що вона підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Винуватість засудженого М. у вчиненні злочинних дій було доведено сукупністю зібраних і досліджених у суді доказів, які зазначені у вирокі. Це, зокрема, показання свідка О., який стверджував, що наприкінці лютого 2009 р. він прийшов додому до засудженого, коли той виготовляв психотропну речовину. М. пригостив О. на його прохання виготовленою психотропною речовиною в кількості 2 мл, 1 мл якої він вжив одразу. Також до засудженого у присутності О. приходили ще два хлопці, яким він безоплатно збув цю особливо небезпечну психотропну речовину; дані протоколу очної ставки між О. та М., під час якої свідок підтвердив свої показання щодо збуту йому засудженим психотропною речовиною та вживання її там же з дозволу останнього; свідчення понятих Т. і У., які зазначили, що були присутні при вилученні у М.

і О. психотропних речовин. При цьому О. стверджував, що в нього було виявлено психотропну речовину, якою пригостив його М., а М. зазначив, що психотропну речовину, яку вилучили працівники міліції, він зберігав при собі для власного вживання.

Відповідно до даних висновку судово-хімічної експертизи психотропні речовини, виявлені у М. та О., однорідні між собою, що об'єктивно підтверджує показання останніх про виготовлення вилучених психотропних речовин однією особою.

За встановлених фактичних обставин справи суди першої та апеляційної інстанцій, правильно кваліфікуючи дії М. за фактом виготовлення, зберігання та збуту особливо небезпечної психотропної речовини (препарату з ефедрину, псевдоефедрину або препаратів, що їх містять) у кількості не менше 4 мл за ч. 2 ст. 307 КК, неправильно вказали таку кваліфікуючу ознаку його дій, як повторність. Оскільки вона є зайвою, тому з кваліфікації його дій за ч. 2 ст. 307 КК кваліфікацію за цією ознакою слід виключити.

Крім того, як убачається з матеріалів справи, зокрема з показань самого М., вилучену особливо небезпечну психотропну речовину він зберігав при собі для власного вживання без мети збуту. Ці показання підтвердили поняті Т. і У.

Враховуючи зазначене, дії засудженого М. слід кваліфікувати не за ч. 2 ст. 307, а за ч. 2 ст. 309 КК — як виготовлення, зберігання психотропної речовини без мети збуту, вчинене повторно, з огляду на зберігання ним наркотичного засобу в кількості 3 мл, який у нього вилучили працівники міліції.

Що стосується доводів прокурора про необґрунтованість призначення М. за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК, додаткового покарання у виді конфіскації майна, яке є подібним у справі щодо К. і суперечить правовій позиції Верховного Суду України у справі від 4 квітня 2011 р., розглянутій ним у порядку статей 400²⁰—400²⁵ КПК з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь і є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності зазначену норму закону, та для всіх судів України, то вони є обґрунтованими.

Як зазначено у правовій позиції рішення Верховного Суду України у справі стосовно К., норми Особливої частини КК мають базуватися на нормах Загальної частини цього Кодексу. Це спеціально зазначено законодавцем у ст. 65 КК, в якій встановлено загальні засади призначення покарання.

Згідно з ч. 1 цієї статті суд призначає покарання не тільки в межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, і, зважаючи на ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, але й відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу.

З огляду на ці положення закону при призначенні покарання суд має враховувати не тільки межі караності діяння, встановлені у відповідній санкції статті Особливої частини КК, а й норми Загальної частини цього Кодексу, в яких регламентуються цілі, система покарань, підстави, порядок та особливості застосування окремих його видів, а також регулюються питання, пов'язані з призначенням покарання, що можуть вплинути на вибір (обрання) судом певних його виду і міри, в тому числі й ті положення, що передбачені ч. 2 ст. 59 КК.

Положення п. 2 ч. 1 ст. 65 КК колегія суддів Апеляційного суду Дніпропетровської області при розгляді справи щодо М. не врахувала, внаслідок чого ухвалила помилкове рішення, визнавши, що додаткове покарання у виді конфіскації майна до засудженого застосовано правильно.

Виходячи з міжнародно-правових зобов'язань держави, положень ст. 8 Конституції та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), яка відповідно до вимог ч. 1 ст. 9 Конституції ратифікована Законом від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції», дотримання принципу верховенства права є однією з підвалин демократичного суспільства. Так, у ст. 1 Першого протоколу до Конвенції зазначено: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права».

У ст. 17 Закону від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (далі — Суд) передбачено, що «при розгляді справ суди застосовують Конвенцію та практику Суду як джерело права».

Як у справі «Бакланов проти Росії» (рішення від 9 червня 2005 р.), так і в справі «Фрізен проти Росії» (рішення від 24 березня 2005 р.) Суд зазначив, що «досягнення справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи лише тоді

стає значимим, якщо встановлено, що під час відповідного втручання було дотримано принципу «законності» і воно не було свавільним».

Крім того, у справі «Ізмайлов проти Росії» (п. 38 рішення від 16 жовтня 2008 р.) Суд встановив, що «для того, щоб втручання вважалось пропорційним, воно має відповідати тяжкості правопорушення і не становити «особистий і надмірний тягар для особи», чого у справі М. суди першої та апеляційної інстанцій не дотримали.

Таким чином, призначення М. додаткового покарання у виді конфіскації майна за ч. 2 ст. 307 КК підлягає виключенню із судових рішень на підставі ч. 2 ст. 59 КК.

Беручи до уваги викладене, керуючись статтями 8, 9 Конституції, ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, п. 2 розд. XIII перехідних положень Закону від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів», колегія суддів Верховного Суду України ухвалила змінити вирок Самарського районного суду м. Дніпропе-

тровська від 30 грудня 2009 р. та ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 11 березня 2010 р. щодо М.: за фактом збуту психотропної речовини О. виключити кваліфікуючу ознаку дій за ч. 2 ст. 307 КК «вчинення злочину повторно», а також рішення суду про призначення М. додаткового покарання у виді конфіскації майна, яке є його власністю. Ухвалено вважати М. засудженим за ч. 2 ст. 307 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк шість років без конфіскації майна. За фактом незаконного виготовлення та зберігання психотропної речовини без мети збуту, вчинених повторно, переключувати дії М. з ч. 2 ст. 307 на ч. 2 ст. 309 КК та визначити покарання у виді позбавлення волі на строк два роки. На підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточне покарання М. визначити у виді позбавлення волі на строк шість років без конфіскації майна. У решті судові рішення залишити без змін.

Постанову скасовано, а справу направлено на новий судовий розгляд, оскільки суд, звільняючи особу від кримінальної відповідальності за ст. 47 КК України з передачею на поруки трудовому колективу, допустив істотне порушення вимог кримінально-процесуального закону

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 24 березня 2011 р.
(в и т я г)*

Гоцанський районний суд Рівненської області постановою від 28 квітня 2010 р. за ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК звільнив Н. від кримінальної відповідальності на підставі ст. 47 КК у зв'язку з передачею на поруки трудовому колективу сільської ради, а справу закриття провадженням.

В апеляційному порядку справа не розглядалась.

Згідно з постановою суду Н., перебуваючи на посаді сільського голови, у грудні 2008 р., червні, вересні, листопаді, грудні 2009 р., зловживаючи своїм службовим становищем, достовірно знаючи, що питання про її преміювання на розгляд сесії сільської ради не виносилося та відповідне рішення не приймалося, дала усні вказівки головному бухгалтеру Г. підготувати проекти рішень сесії про преміювання її як голови, які особисто підписала та завірила гербовою печаткою.

На підставі цих рішень сесії сільської ради на особистий рахунок Н. було незаконно перераховано гроші на загальну суму 7 тис. 200 грн.

У касаційному поданні прокурор, посилаючись на неправильне застосування кримінального закону, порушив питання про скасування оскарженої постанови і направлення справи на новий судовий розгляд. Він також зазначив, що суд не врахував посади Н. і того, що трудовий колектив сільської ради перебуває у її підпорядкуванні, а це ставить під сумнів можливість виконання умов ст. 47 КК.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені у поданні, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що воно підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог ч. 3 ст. 10 КПК за наявності підстав, зазначених у ст. 47 КК, суд у судовому засіданні ухвалив постанову про закриття справи.

Оскаржуване рішення суд прийняв із порушенням зазначених прокурором вимог закону.

Згідно з протоколом судового засідання попереднього розгляду справи суд, не з'ясувавши дум-

ки учасників процесу про можливість призначення справи до судового розгляду, не прийнявши передбаченого ст. 244 КПК процесуального рішення, розглянув клопотання про передачу Н. на поруки трудовому колективу сільської ради.

Це клопотання та протокол зборів трудового колективу сільської ради були подані у суд і підлягали дослідженню й оцінці для з'ясування (підтвердження) підстав для закриття кримінальної справи у судовому засіданні із дотриманням вимог ст. 282 КПК.

Зазначене свідчить про те, що рішення суду прийнято з істотним порушенням вимог кримінально-процесуального закону.

Крім того, суд належним чином не мотивував можливість того, що підпорядкований сільському голові трудовий колектив сільської ради виконуватиме поручительство у недопущенні надалі головою суспільно небезпечної поведінки та зобов'язання проводити з ним відповідну виховну роботу.

За таких обставин постановою місцевого суду визнана такою, що підлягає скасуванню, а справа — направленню на новий судовий розгляд, під час якого необхідно провести судовий розгляд, звернути увагу на вказані у цій ухвалі колегії суддів недоліки, усунути їх і прийняти законне та обґрунтоване рішення.

Суд необґрунтовано призначив покарання у виді штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, оскільки за ч. 2 ст. 53 КК України штраф є видом кримінального покарання, яке призначається в межах від тридцяти до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 12 травня 2011 р.
(в и т я г)*

Ялтинський міський суд АР Крим вироком від 1 липня 2010 р. засудив Д.: за ч. 2 ст. 263 КК до 850 грн. штрафу; за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 263 КК — до 340 грн. штрафу.

На підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів Д. остаточно визначено 850 грн. штрафу.

В апеляційному порядку справа щодо Д. не розглядалася.

Д. визнано винним у тому, що 13 квітня 2010 р., приблизно о 17 год., він знайшов холодну зброю — кістень, який носив без передбаченого законом дозволу.

14 квітня 2010 р. з 17 год. 20 хв. до 17 год. 35 хв. поблизу зупинки громадського транспорту Д. намагався продати кістень певним особам, проте не довів злочин до кінця з причин, що не залежали від його волі — ці особи відмовилися придбати холодну зброю.

Цього ж дня о 18 год. 30 хв. Д. затримали співробітники міліції, які під час огляду виявили та вилучили у нього зазначену зброю.

У касаційній скарзі прокурор, пославшись на неправильне застосування кримінального закону при призначенні Д. покарання за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 263 КК, порушив питання про скасування вироку і направлення справи на новий судовий розгляд.

Перевіривши матеріали справи та зазначені в касаційній скарзі доводи, колегія суддів Верховного Суду України дійшла висновку, що вона підлягає задоволенню з таких підстав.

При призначенні Д. покарання суд допустив неправильне застосування кримінального закону.

Відповідно до ч. 2 ст. 53 КК покарання у виді штрафу визначається в межах від тридцяти до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

На порушення зазначеної норми Закону суд призначив Д. покарання за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 263 КК у виді штрафу в розмірі, не передбаченому в КК, — двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Таким чином, у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону зазначений вирок підлягає скасуванню, а справа — направленню на новий судовий розгляд, під час якого суд, окрім зазначеного, повинен звернути увагу на те, що згідно з вимогами ст. 334 КПК мотивувальна частина вироку, крім іншого, повинна містити відомості про місце вчинення злочину.

За таких обставин вирок Ялтинського міського суду АР Крим від 1 липня 2010 р. щодо Д. скасовано, а справу направлено на новий судовий розгляд.